

Prisopgave ved Filosofi, anno 2001

Filosofien er fuld af hovedbrud. Dette forår uddeles en pris til den bedste hovedbryder. Prisen uddeles til bedste modbevis mod gnomerne samt besvarelse af spørgsmålet.

Gnome 1: „Jeg er ingenting“

Bevis Præmis 1 En ting kan ikke tænke

Præmis 2 Jeg kan tænke

Ergo

Konklusion Jeg er ingenting

Q.E.D.

Gnome 2: „Du er en ting“ (krop, legeme)

Bevis Præmis 1 Alt det, der har udstrækning, form og fasthed, er en ting

Præmis 2 Du har udstrækning, form og fasthed*

Ergo

Konklusion Du er en ting

Q.E.D.

*) Du kan f.eks. måles (højden angives i passet), din form kan fotograferes, og din fasthed kan mærkes.

Spørgsmål: Gnome 1 og gnome 2 danner en dialektik – hvem har overtaget?

Besvarelse af prisopgave ved filosofi, det Herrens år 2001

– et muligvis kluntet, men dog behjertet forsøg på at redde ånden en bolig.

I første gnome er overpræmissen: „en ting kan ikke tænke“, hvad jo stemmer meget godt med mit dagligdags begreb om en ting, som noget livløst: død materie, i modsætning til levende organismer. Og underpræmissen: „jeg kan tænke“, modsiges ikke gerne frivilligt herfra. Men konklusionen er dog ekstrem: „jeg er ingenting“ – den må afgjort være noget forhastet, ikke lige så logisk endda. Selv om jeg forhåbentlig kan tænke, i det mindste i enkelte, gyldne stunder, kan jeg jo stadig være så meget andet end negationen af en ting, der ikke kan tænke: f.eks. en person!

Er en person da en ting? Det bryder jeg mig ikke om, men til tider tingsliggør vi ikke desto mindre både os selv og hinanden. Det vil bl.a. adfærdspsykologen og trafikplanlæggeren være tilbøjelige til, men de herrer gør dog klogt i at medtænke: personer har det med at foretage sig andet og mere, end hvad uden videre kan udledes af nok så megen empiri og deraf afledte regler og lovmæssigheder. Kort: jeg accepterer begge præmisser, men bestrider konklusionen: den går for vidt i forhold til de informationer, der er indeholdt i præmisserne. Desuden er den kontradiktorisk og bider sig selv i halen: hvis ting ikke kan tænke, kan ingenting bestemt heller ikke tænke.

Nu anden gnome da, hvor overpræmissen siger: „alt det, der har udstrækning, form og fasthed, er en ting“. Jo, læst baglæns: alle ting har udstrækning osv. – så kunne den vel accepteres, men som den er formuleret hér, vil jeg nu foreslå et mere rummeligt begreb: legeme! En kampesten er en form for et legeme. Planter, dyr og mennesker ligeså. Begrebet om legeme favner bredere end begrebet om ting. En præmis, som definerer bredt bør ikke bruge et smalt begreb! En tanke deformeres af at blive underlagt for snævre begreber – og sprænges indvendig fra, når de er for brede. Og underpræmissen: „du har udstrækning, form og fasthed“. Jo tak, det har jeg sandelig erfaret hver en gang, jeg glemte at åbne døren inden forsøget på at træde over tærsklen. Ingen indvendinger her.

Men konklusionen: „du er en ting“ rammes selvsagt af samme modvilje, som anført for overpræmissen. Jeg ville ikke have fået den helt så galt i halsen, hvis den havde udsagt: „du er et legeme“. Skønt jeg mener nu ovenikøbet at være mere end et legeme; dog – det kan det vel ikke forventes, at en enkelt syllogisme kan udsige hele sandheden om mig. Det ville i grunden stemme mig ilde til mode...

Sammenfattet: begge præmisser accepteres, men der kunne opereres med mere velvalgte begreber. Konklusionen bestrides – ud fra begreberne, men især af samme grund som ved første gnome: præmisserne dækker ikke konklusionen. Fra at ting har udstrækning m.v. og jeg har ditto egenskaber, kan man ikke udlede, at jeg er en ting. Alle levende organismer har disse egenskaber, men også nogle andre: evnen til selvreproduktion, vækst, bevægelse og måske en form for bevidsthed – og disse sidste er ikke indeholdt i mit begreb om ting.

Gnomerne rummer for mig at se en dialektik på 4 planer, som viser, hvor vanskeligt det er at forstå og forklare, hvordan ånd og materie kan gestalte sig i ét og samme væsen: finde udtryk i et sammenspil.

- 1) De sætter Descartes' dualisme i relief ud fra en vidtgående konkludering med samtidig anvendelse af smalle begreber. Det bliver forståeligt hvorfor, han fandt nødvendig at indsætte Gud som det formidlende led mellem 'Res extensa' og 'Res cogitans'.
- 2) Dialektikken mellem idealisme og materialisme bryder frem i de to gnomer: ad reduktionismens smalle vej kan man måske nok redde sig ud af dualismen – forklaringsproblemerne står dog immer tilbage.
- 3) Ydermere, og næppe helt uvæsentligt, rammer de dialektikken mellem væren og ikke-væren: dér, hvor livets grundvilkår slår mest ubønhørligt igennem.
- 4) Og endelig forholdet mellem Jeg og Du, problemet med det fremmedpsykiske: hvordan kan jeg vide, at den Anden har samme indre oplevelser, som jeg selv har privilegeret adgang til? Jeg kan kun aflæse hans adfærd (ytringer, kropssprog, handlinger m.v.) og ud fra et kvalificeret gæt tilskrive vedkommende samme private oplevelse af et bevidsthedsliv.

Hvilken gnome har da overtaget? Nummer 2: jeg kan ikke ganske benægte at være en ting; må nøjes med at protestere lidt mod det snæversyn, som udtrykkes med begreberne. Nummer 1 er måske nok så venlig at indrømme mig bevidsthed, i det mindste evnen til at tænke, men på bekostning af at blive reduceret til 'ingenting' – aldrig i livet! Sidenefter får det gå, som det går alle levende organismer: tilbage til det store kredsløb. Og er det at ligne ved 'ingenting'? Uden at købe dogmet om 'kødets opstandelse' eller den 'personlige udødelighed', vil jeg stadig mene, at for hver en bevidsthed, som har bragt håb og glæde, tvivl og sorg ind i verden — vil denne aldrig være ganske den samme som før. Altså nok en form for evighed og transcendens, men med hjemstavn i det dennesidige!

Et modbevis kniber det lidt med... Dog vil jeg fremføre, at præmisserne i den første gnome mere logisk og naturligt fører til konklusionen: „jeg er ikke en ting.“ Derved bliver den efter min vurdering uangribelig og får tillige overtaget over anden gnome – hvor jeg må nøjes med de allerede påpegede svagheder.

Mit svar skal ikke forstås som en indrømmelse til materialismen, snarere hælder jeg lidt til den anden side – blot: ånden må dog have en bolig, kan ikke flakke hjemløs om.